

GAZDASÁG

Az Amerikai Egyesült Államok kormányzati adatainak értéke az ország gazdasági döntéseihez

Ellen Hughes-Cromwick – Julia Coronado: The Value of US Government Data to US Business Decisions

Journal of Economic Perspectives, 2019. 33. sz. 131–146. p.

DOI: [10.1257/jep.33.1.131](https://doi.org/10.1257/jep.33.1.131)

A hivatalos statisztika gazdasági és pénzügyi adatai közjavak, azok fontosabb felhasználói a lakosság, a gazdaság szereplői, a kutatók, valamint a kormányzat sok intézménye. Nem mérhető a közzétett kormányzati adat, elemzés és előrejelzés piaci értéke, azonban főként ilyen adatsorok alapozzák meg a gazdasági döntéseket.

Az Amerikai Egyesült Államok legfontosabb tizenhárom kormányzati statisztikai szolgálatának éves kiadási előirányzata mintegy 2257 milliárd USD a 2017-es pénzügyi évben. Ez az előirányzat 8,7%-kal kisebb a 2004 és 2013 közötti átlagos éves értéknél.

Egy szakmai egyesület (National Association for Business Economics – NABE) kérdőíve tizennégy kérdést tartalmaz, ahol a megjelölhető adatforrások a fontosabb szövetségi statisztikai szolgálatok. A beérkezett összesen hatvan válasz alapján rangsorolták a statisztikai szolgálatok adatforrásai említésének gyakoriságát. (1. ábra)

Kiemelhetők olyan ágazatok, amelyek a legintenzívebben használnak kormányzati adatsorokat és elemzéseket (government-data-intensive sectors – GDIS). A válaszok értékelésében szempont volt a felhasználók gazdasági ereje, annak mértéke az országos felvételek adataival mérhető, ilyen például a cég éves árbevétele, a foglalkoztatottainak száma és munkaerőköltsége. Tartós tendencia, hogy nő a világhálón elérhető hivatalos statisztikai tájékoztatás gyakorisága, többek között az API (application programming interfaces) technológiára alapozva.

A kormányzati adat fő felhasználói a pénzintézetek, az ingatlanügy és hasonló üzleti szolgáltatások cégei. Az értékelt válaszok 64%-a említi, hogy digitális platform alkalmazásával vásárol terméket, szolgáltatást.

A gazdasági döntésekhez felhasznált öt leggyakrabban említett hivatalos mutatósorozat:

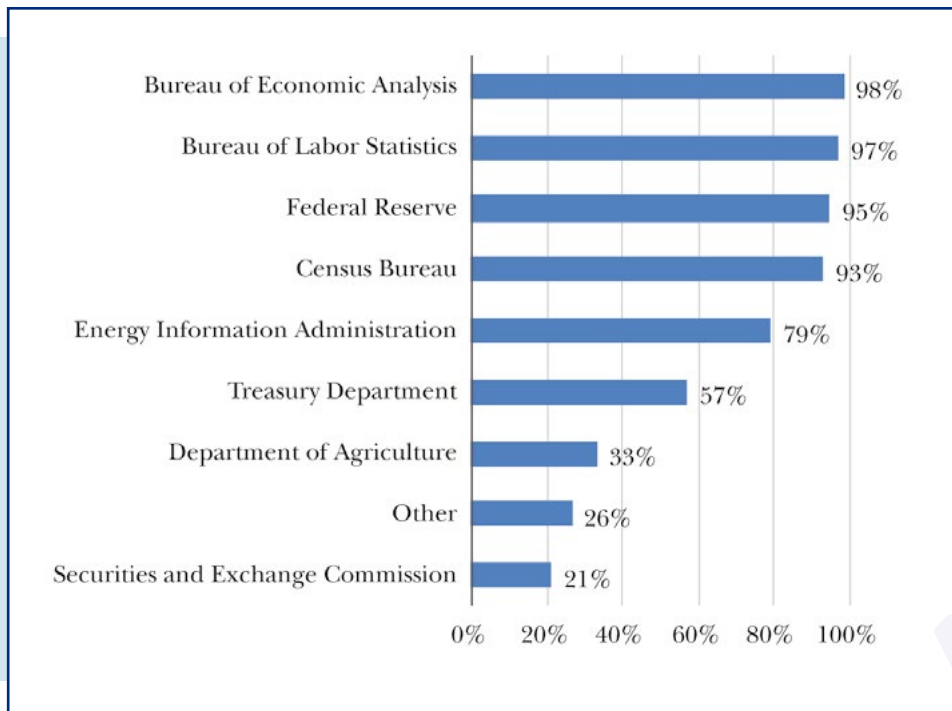
1. foglalkoztatás, munkanélküliség
2. árak és bérek
3. GDP alakulása
4. népesség
5. jövedelem és profit.

A kérdőív válaszai ötfokozatú értékeléssel emelték ki azokat a fontosabb döntési helyzeteket (4-es, illetve 5-ös osztályzattal), amelyekhez a cég hivatalos gazdaságstatisztikai információkat igényel. A fontosabb döntési helyzetek a következők:

- tőkebefektetés;
- árkalkuláció, ezen belül az alkalmazásban állók keresetének alakulása;
- nyugdíjszámítás és a felhalmozott eszközök lekötése;
- kamatkalkuláció, futamidő elemzése a hitelező és a kölcsönfelvevő döntésében;
- a kormányzat védelmi, infrastrukturális és hasonló fejlesztéseinek ágazati hatása;
- a foglalkozások összetétele a földrajzi térségek, észak-amerikai államok szerint;
- a kormányzat egészségügyi kiadásaiból adódó várható kereslet;
- az agrártermékek és az üzemanyagok árának előrejelzése.

A felmérés értékelhető válaszainak a fele legalább öt hivatalos külső adatforrást említ, a válaszok közel 25%-a legalább tízet.

A cikk ismerteti három ágazat (autóipar, energiaszolgáltatás, pénzügyi szolgáltatások) rövid és hosszú távú döntési helyzeteinek körét, az azokhoz igényelt hivatalos mutatósorozatokat és fontosabb kormányzati adatforrásaikat.

1. ábra: Az Amerikai Egyesült Államok fontosabb hivatalos statisztikai szolgálatait adatforrásaik említési* aránya, százalék (értékelhető válasz = 100,0)

*A hivatalos statisztikai szolgáltatók a következő kérdéshez tartozó rangsorolt említési számaránnyal: „Az ön cégei a gazdasági döntéseikhez melyik említett intézmény adatait, konzultációját igénylik?” Az utolsó előtti (26%) arány a nem említett „egyéb” adatforrásokra vonatkozik.

Az ország autóiparának (automotive industry) részesedése a 2017. évi GDP értékében mintegy 3,7%, az ágazat hozzáadott értéke 713,5 milliárd USD. A gazdasági szereplők hivatalos mutatókat igényelnek a szállítás teljesítményének hosszabb távú elemzéséhez, a felhasználók főként az autógyártók, a közösségi közlekedés intézményei és a járművek biztosítótársaságai is.

Az energiaipari ágazatok termelő és szolgáltató társaságainak döntései főként az EIA (Energy Information Administration) hivatalos tájékoztatásait veszik alapul. A kormányzat (US Department of Energy) ezt a független statisztikai szolgáltatót 1977-ben alapította, a nemzetközi olajválság idején. Az egyes energiahordozókra a fontosabb gazdasági ágazatok és a végső felhasználás szektorai szerint kiadott mutatósorozatok tartalmazzák a belföldi termelés, az export és az import adatait, továbbá az EIA elemzéseit, előrejelzéseit.

Az energiaárak tartós tendenciája főként a feldolgozóipar, az építőipar és a szállítás gazdasági egységei számára lényeges, és felhasználják a piaci kereslet és kínálat kormányzati elemzéseit is. A gazdasági tanácsadó cégek piacelemzéseinek kiinduló feltétele az EIA átfogó tájékoztatási gyakorlata az energiahordozókról. Ilyen közhiteles adatok a közműcégek döntéseikhez is szükségesek, főként a gazdasági és lakóépületek energiaszükségletének országos felméréseire alapozva. Az EIA energiaár-prognózisai alapján készülnek a kamatpolitika, az eszközértékelés szakmai elemzése is, azok is hatással vannak az inflációs várakozásokra.

A pénzügyi közvetítés gazdasági egységei többek között a kereskedelmi bankok, a vagyonkezelők, a tőzsdei kereskedők, a hitelügyletekkel, finanszíro-

zással foglalkozó piaci szereplők. Az említett cégek fő hivatalos adatforrása a SEC (Securities and Exchange Commission) pénzügyi kormány szerv és az államkincstár (US Department of the Treasury), valamint a jegybank feladatait ellátó FED (Federal Reserve System). A kiadott hivatalos adatok mind szövetségi szinten, mind az Amerikai Egyesült Államok államai szerinti bontással tartalmazzák a fontosabb makrogazdasági mutatósorozatokat, azok előrejelzéseit.

A pénzügyi vállalatok gazdasági döntéseiben lényegesebbek többek között a foglalkoztatás és a munkanélküliség, a személyes jövedelmek, a bankok eszközei és kötelezettségei, a monetáris rendszer szövetségi adatforrásai. A cikk utal további intézményekre is, amelyek adatfelvételre alapozott mutatósorozatokat adnak ki például az ingatlanpiacra, a kölcsönök feltételeire, a vagyonállományra, a népmozgalomra stb. vonatkozóan. A kormányzati tájékoztatás alapesetben térítésmentesen elérhető, a közlések forrása lehet a Center for Open Data Enterprise intézmény is. Egyes makrogazdasági modellek változóinak száma több mint ezer, és azok több mint 90%-ának forrása a kormányzat statisztikai szolgálata.

TÁRGYSZAVAK: kormányzati adatok, ágazati adatigény, gazdasági döntés, autóipar, energiaellátás, pénzügyi közvetítés, Amerikai Egyesült Államok

NÁDUDVARI ZOLTÁN

Megfontolások az Amerikai Egyesült Államok XXI. századi, változó gazdaságához igazodó gazdaságstatisztikáról

Ron S. Jarmin: Evolving Measurement for an Evolving Economy: Thoughtson 21st Century US Economic Statistic *Journal of Economic Perspectives*, 2019. 33. sz. 165–184. p.

DOI: [10.1257/jep.33.1.165](https://doi.org/10.1257/jep.33.1.165)

A hivatalos statisztika gyakorlati kódexe¹ követelményeit teljesítő gazdaságstatisztikai közlés jellemzői a relevancia, a pontosság és megbízhatóság, az időszériesség és időbeli pontosság, a koherencia és összehasonlíthatóság, a hozzáférhetőség és érthetőség. Az Amerikai Egyesült Államok a statisztikai módszertan fejlesztéseit a korábbiaknál lényegesen hatékonyabb eszközökre, eljárásokra alapozza a XXI. század lehetőségeit felhasználva.

Az elemi adatok elérése nagyobb mintákkal és kisebb követési idővel szervezhető a digitális technológiákkal. Csökkenthető a hagyományos kérdőíves felmérések viszonylag nagy költsége és adatszolgáltatói terhe (burden on households and businesses).

A gazdaságstatisztika széles körben átveheti a más elsődleges célra szánt hivatalos adatokat (administrative data). A világhálón elérhető mikro-adatok összekapcsolhatók mind a longitudinális (például vállalatdemográfiai) mutatósorozatokban, mind a megfigyelt vonatkozási körök (például munkaadó és munkavállaló) egymással összefüggő tulajdonságai alapján.

Sokféle kiterjedt, üzleti alapú adatforrás érhető el például a foglalkoztatás mutatóival (ADP Employment Reports²), az elektronikus kereskedelem változóival

(Adobe Digital Insights)³, a fogyasztók kiadásaival (MasterCard SpendingPulse)⁴, a pénzügyi folyószámlák forgalmáról (JPMorgan Chase Institute)⁵. A hivatalos gazdaságstatisztika minőségét is érinti, ha az adatgazda intézmény megszakítja a közlést vagy nem kellően érdekelt a megfelelő adatminőség biztosításában, folyamatos tanúsításában.

A hivatalos gazdaságstatisztika a tudományos kutatóktól is átvehet az adatgyűjtési programot kiegészítő adatokat, számított mutatókat.

A szövetségi gazdaságstatisztika módszertana határozza meg a felhasznált kiegészítő adatforrások (alternative sources of data) változóit és azok vonatkozási körét, bontását, továbbá a mutatók előállításának megbízható és áttekinthető módszerét, időközzeit, a folyamatok szervezeti hátterét stb.

Az országos kiskereskedelmi forgalom hivatalos havi közlése (Monthly Retail Trade Survey) – a Census Bureau lecsökkent válaszolási arányaira is tekintettel – átveszi a bolti értékesítés piackutatási célra gyűjtött (NPD Group) mikroadatait is.⁶ A hivatalos statisztikai

¹ Forrás: *A Nemzeti Statisztika Gyakorlati Kódexe*. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2017. 1–35. p. Elérhető: https://www.ksh.hu/docs/bemutakozas/hun/gyakorlati_kodex.pdf.

² Forrás elérhető: <https://www.adp.com/contact-us/customer-service.aspx>.

³ Forrás elérhető: <https://www.cmo.com/adobe-digital-insights.html>.

⁴ Forrás elérhető: <https://developer.mastercard.com/documentation/spendingpulse/1>.

⁵ Forrás elérhető: <https://www.jpmorganchase.com/corporate/institute/institute.htm>.

⁶ A digitális adatforrások online információt továbbítanak a pénztárgépek (point-of-salePoS), a vonalkód-leolvasás (scanner data); a kártyás fizetés (credit/debitcard) egyedi adataival. Forrás elérhető: <https://www.npd.com/wps/portal/npd/us/solutions/financial-services/>.

szolgálat feladata továbbra is az átvett nyers forgalmi adatok szezonális kiigazítása, validálása, a mutatósorozatok kiadása (monthly retail sales indicator releases).

A kiskereskedő szerződést köt az „adatbróker” (NPD Group) partnerrel, amely a statisztikai szolgálat kérdőívén az előírt – aktuális, illetve archivált – forgalmi és foglalkoztatási adatait digitálisan továbbítja, mentesítve az adatszolgáltató egységeket ettől a teheről.

Az országos egészségügyi adatokat gyűjtő (Market Scan, Medicare)⁷ szolgáltatók egyeztetett mutatósorozatokat adnak át a Bureau of Economic Analysis (BEA) egészségügyi szatellit számláihoz (Health Care Satellite Accounts). A nemzetközi módszertan szerinti egészségügyi árindex közlése a BEA feladata, itt az átvett mikroadatokat kiegészítik a felmért panel (Medical Expenditure Panel Survey – MEPS) mintavételes adatait.

A szövetségi statisztikai szolgálatok (Census Bureau, Bureau of Labor Statistics) átveszik az adózás mikroadatait. A két intézmény módszertani egyeztetéseinek célja az adatköreik szükségtelen párhuzamoságainak megszüntetése a nemzeti számlákat összeállító Bureau of Economic Analysis (BEA) elemzéseire előírt mutatósorozatokra vonatkozóan.

A vállalatdemográfiai mutatók (Business Formation Statistics) online adatforrása a hivatalos cégregiszter, amely naprakészen tartalmazza a munkaadó gazdasági egységek adóazonosítását és a változások adatait.

A személyes életpályák, az elért jövedelmek stb. kiegészítő információi érhetők el statisztikai célokra mintegy 20 millió lakos névtelen mikroadatai alapján,² például a szülők, a lakókörnyezet, az etnikai és más egyéni változók szerinti bontással, a gyermekkortól a 35. életévig terjedően.

A kiegészítő adatforrások alkalmazása révén optimális szintre csökkenthetők a korábbi statisztikai felmérések. Az adminisztratív és az említett alternatív adatforrások nem teszik szükségtelenné, csak hatékonyan kiegészítik a hivatalos statisztika adatgyűjtési programjait:

- a hivatalos statisztikai szolgálat alakítja ki a tájékoztatás országos programját, változóit, vonatkozási köreit, a mintavétel eljárásait,

a teljes körre számított mutatók hitelesítését;

- a statisztikai adatgyűjtés nem hagyható el olyan kritikus tételek esetén, amelyekre nem érhető el kellő minőségű, teljességű vagy gyakoriságú kiegészítő adatforrások;
- a gazdasági egységek csaknem teljes lefedettségű adózási, munkaügyi és más adminisztratív adatforrásai új lehetőségeket nyitnak az adatszolgáltatók terheinek csökkentésére;
- a háztartások adminisztratív adatforrásai is jobb minőségűek, mint a kérdőíves felmérések.

A világháló összeköti a statisztikai szolgálatokat az adatszolgáltató gazdasági egységekkel, gazdaságkutató intézményekkel. Alkalmazható program (application programming interfaces – APIs) külön kérdőíves műveletek nélkül lekérdezhetővé teszi az adatgyűjtési program aktuális adatait a gazdasági egységek számviteli és más nyilvántartásaiból. A fogyasztói árindexek hivatalos mutatósorozata (Consumer Price Index program) például felhasználja kijelölt árukör világhálón elérhető árviszonyait, a kutatók módszertanának megfelelően.³

A mesterséges intelligencia több csoportosítási, ellenőrzési feladatot képes elvégezni, emberi beavatkozás nélkül. Kiemelt jelentőségű a Big Data and Federal Statistics projekt, ennek célja a vállalati tevékenység, a foglalkozás automatizálható azonosítása, a hibaszűrés és besorolás megtanítható szabályai alapján.

A tanulmány példákat említ a személyes adatok védelmére vonatkozóan, ahol a természetes személyek, cégek mikroadatai kutatási célra elérhetők az eredeti azonosítás nélkül, anonim formában.

A szövetségi statisztikai mutatósorozatok átfogó és összehangolt képet adnak a gazdaság szerkezetéről, teljesítményéről, fejlődéséről, területi jellemzőiről a kormányzati intézmények forrásait és koordinációit felhasználva. Lényeges a különbség az itt említett kiegészítő jellegű üzleti, valamint a hivatalos statisztikai adatállományok hitelessége, megbízhatósága között.

A kiadott hivatalos mutatók speciális közjavak, amelyek külön díjfizetés nélkül elérhetők, használhatók. A hivatalos gazdaságstatisztikai mutatók megszakítás nélküli hosszú és összehasonlítható sorozatai érhetőek el, ami nem garantálható a kiegészítő üzleti adatforrások körében.

⁷ Forrás elérhető: <https://data.medicare.gov/>;
<https://marketscan.truvenhealth.com/marketscanportal/>.

⁸ Forrás elérhető: <https://www.opportunityatlas.org/>.

⁹ Forrás elérhető: <http://industry4.hu/en/fogalomtar/api-application-programming-interfaces/>;
<http://www.thebillionpricesproject.com/>.

Rendszerint nagyobb a felhasználók bizalma a hivatalos gazdaságstatisztikai közlések iránt, mint magánintézmények adatkínálata esetén. Ez is ösztönzi a hivatalos statisztikai szolgálatot az üzleti és a tudományos partnerekkel összehangolt lépésekre, főként ahol az egyeztetett fejlesztés nehezebben valósítható meg magánforrásokból.

A módszertani fejlesztés egyik célja a keletkező digitális adatok automatikus átvétele (automated data access) statisztikai célra, például a közúti forgalom érzékelőről, az észlelési helyek GPS-azonosításával. A több adatforrást kombináló statisztikai eljárás (blended data from surveys and alternative sources) figyelembe veszi az adatvédelmi követelményeket is.

Az Amerikai Egyesült Államok három említett nagy statisztikai szolgálatával együtt tizenhárom kormányhivatal része a decentralizált hálózatnak.

A következő időszakok fejlesztéseinek célja a szükségtelen párhuzamosságok csökkentése, a prioritások és a felhasznált erőforrások egyeztetése. Megfontolandó ajánlások ismertek a gazdaságstatisztika kialakult szervezeti rendszere hatékonyságának növelésére, a szerző példákat említ ezekből.

TÁRGYSZAVAK: TSZ Bureau of Labor Statistics (BLS), U.S. Census Bureau, U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA), gazdaságstatisztika, adatgyűjtés, adatszolgáltatók terhelése, üzleti adatbank, adminisztratív adatforrás, Amerikai Egyesült Államok

NÁDUDVARI ZOLTÁN

107/2019

A gazdaság fejlődésének globális és európai kilátásai

Christoph Leitl: Europäische und weltweite Wirtschafts Perspektiven 2019
Wien, 2019, Wirtschaftsuniversität. 1–10. p.

URL: https://www.wu.ac.at/fileadmin/wu/d/welthandel/pdf/Skriptum_Gastvorlesung_2019.pdf

A világ országainak összes 2017. évi gazdasági teljesítménye mintegy 80 000 milliárd USD, ebben az Amerikai Egyesült Államok (24,4%), Kína (15,4%), Japán (6,1%) és Németország (4,6%) részesedése a legnagyobb. (1. ábra)

A gazdasági előrejelzések összehasonlítják a világ térségeinek hozzájárulását a globális GDP növekedéséhez a 2060-ig terjedő évtizedek trendjeivel. Meghatározó marad a feltörekvő gazdaságok húzó hatása, bár az kisebb lehet, mint a korábbi évtizedekben, és lassul a világgazdaság várható növekedési üteme is. (2. ábra)

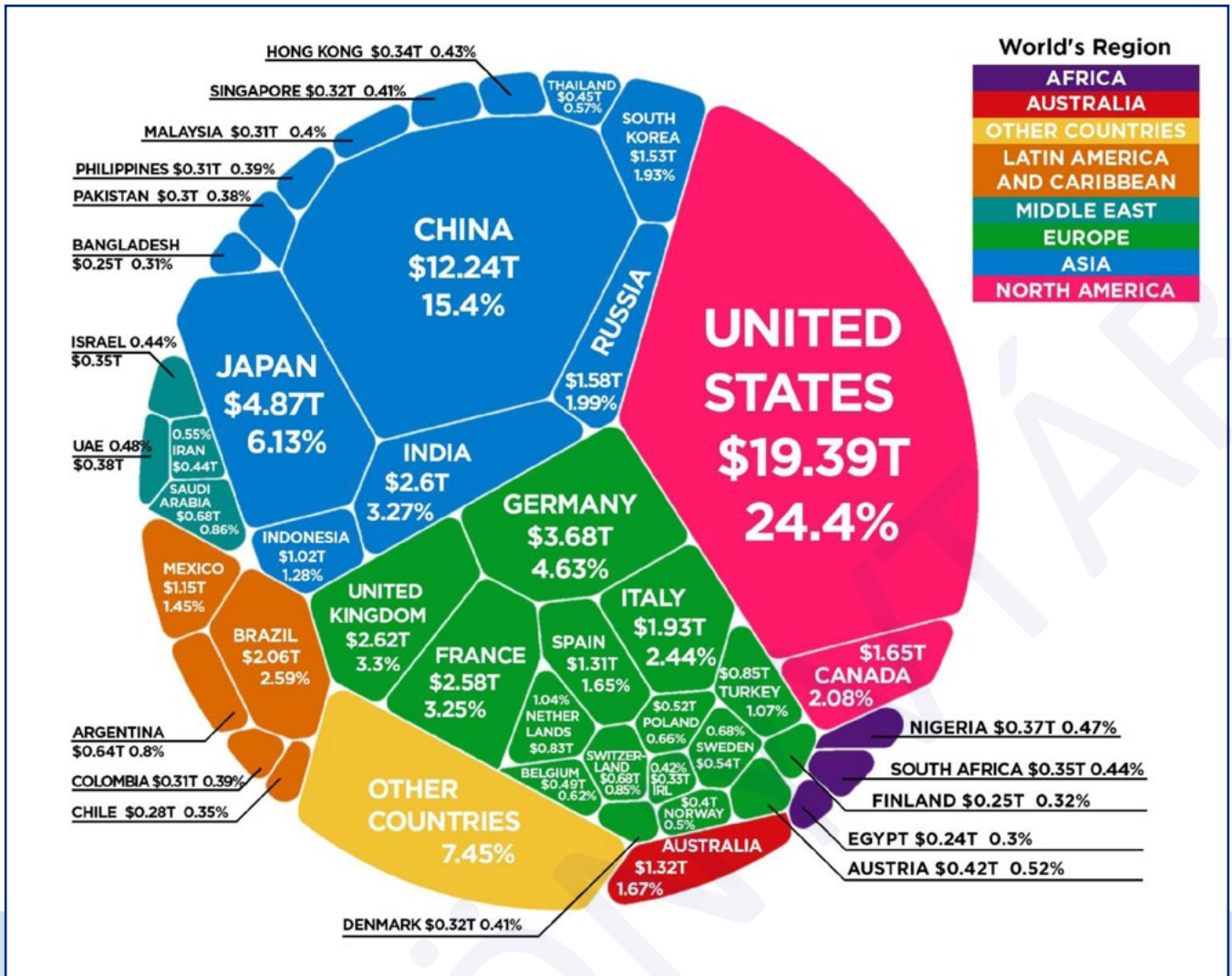
A hatékonyság javulásának hozzájárulása a legnagyobb a globális GDP 2060-ig várható növekedésé-

ben, további lényeges tényező az egy fizikai munkásra jutó nagyobb eszközérték. (3. ábra)

Ausztriában a termékek, valamint a szolgáltatások exportjának szerkezete alkalmazkodik a globális gazdasági fejlődés lehetőségeihez, mind a térségi megoszlást, mind az egyes árucsoportok részesedését tekintve. Meghatározók ebben a globális kereslet változásai. (4. és 5. ábra)

Ausztria kétszeresére növelte a kiáramló külföldi közvetlen beruházások értékét a 2006 és 2017 közötti időszakban, és továbbra is vonzó befektetési cél a külföldi működő tőke számára. (6. ábra)

A külföldi közvetlen beruházások (FDI) Ausztriából kiáramló értéke 2017-ben 201 (2006-ban 80)

1. ábra: A világ térségeinek* és országainak részese-
dedése a globális hozzáadott értékben, 2017,
ezermilliárd USD, százalék (80 000 milliárd USD
= 100)

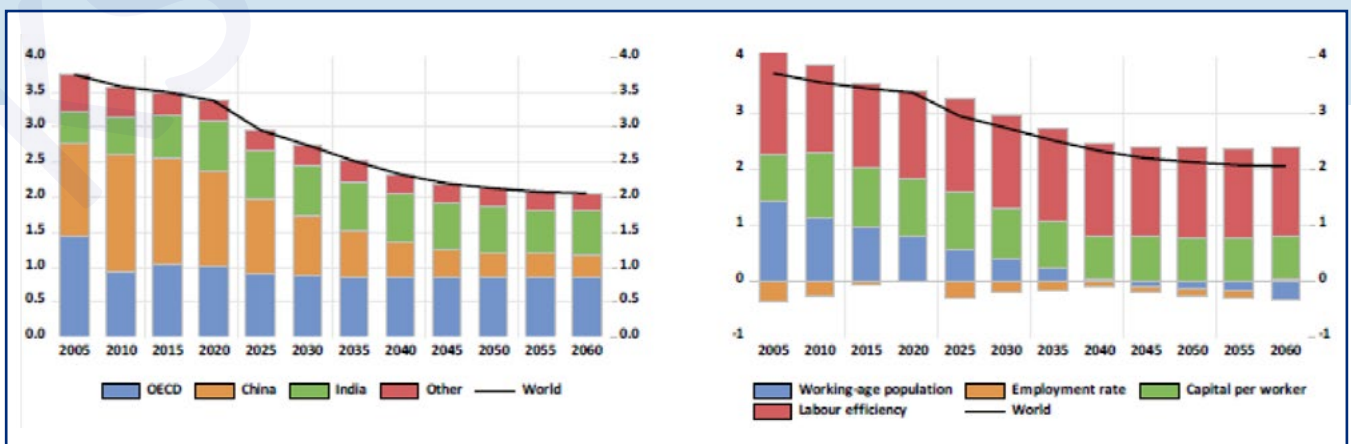
*A világ térségei: Afrika, Ausztrália, egyéb térség-
gek, Latin-Amerika és a Karib térség, Közel-Kelet,
Európa, Ázsia, Észak-Amerika. „T” az ezer milliárd
USD jele.

2. ábra: A világ térségeinek* hozzájárulása a glo-
bális hozzáadott érték változásához, 2005–2060,
százalékpont (előző időszak = 100)

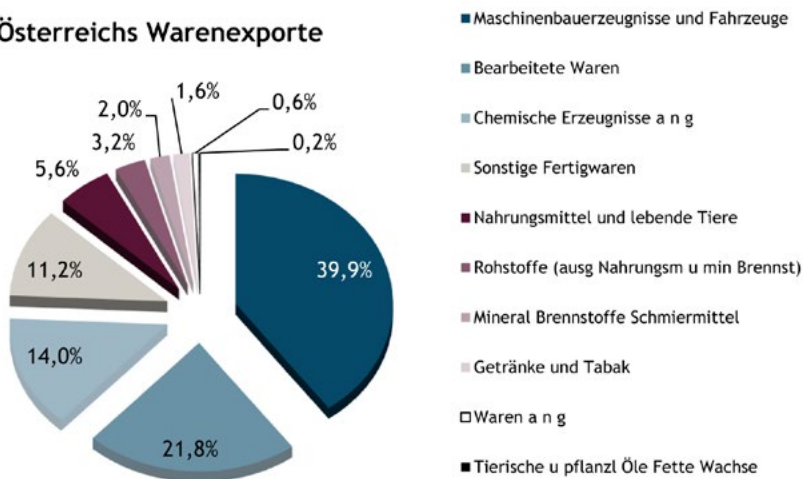
*Az oszlopdiaagramok: OECD-országok, Kína, India,
egyéb térségek, a grafikon vonala a globális GDP
növekedése, százalékpont.

3. ábra: A GDP globális növekedésének fontos-
sabb tényezői*, 2005–2060, százalékpont (előző
időszak = 100)

*Az oszlopdiaagramok: aktív korú népesség, foglal-
koztatási ráta, egy fizikai munkásra jutó eszköz-
érték, a munka hatékonysága, a grafikon vonala:
a globális GDP növekedése, százalékpont.

Österreichs Warenexporte

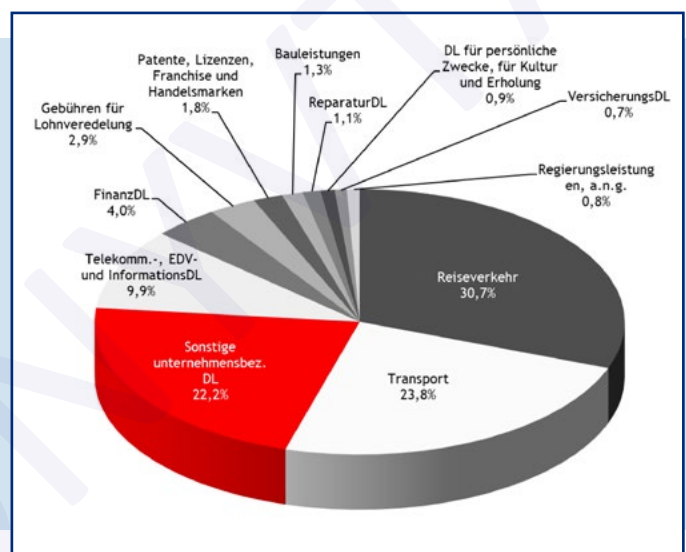

4. ábra: Ausztria termékkivitelének áruszerkezete*, 2018, százalék (összes érték = 100)

*A gép és jármű, a megmunkált termék, az egyéb vegyi termék, az egyéb késztermék, élő állat és élelmiszer, egyéb nyersanyag (ásványi tüzelőanyag és élelmiszer nélkül), ásványi tüzelőanyag és kenőanyag, ital és dohánytermék, máshova nem sorolt termék, állati és növényi olaj, zsiradék exportjának árbevétele, százalékos arány.

5. ábra: Ausztria szolgáltatások kivitelének szerkezete*, 2018, százalék (összes érték = 100)

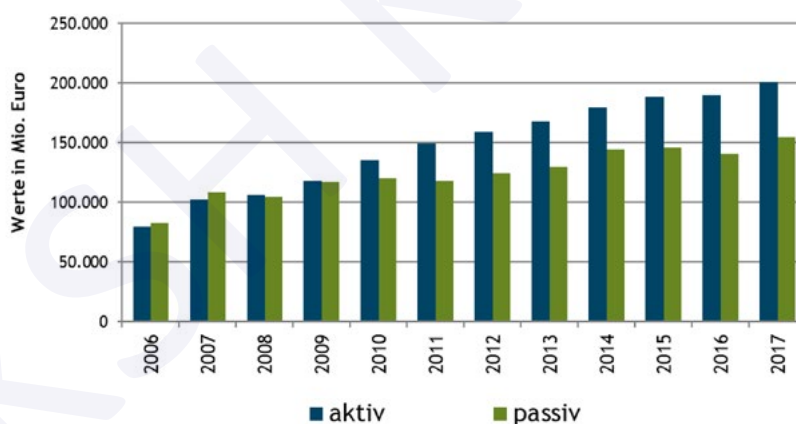
*Az idegenforgalom, szállítás, egyéb gazdasági szolgáltatás, informatikai és telekommunikációs szolgáltatás, pénzügyi szolgáltatás, bér munka díja, jogvédelmi díjak, építési szolgáltatás, javítási szolgáltatás, kulturális és szabadidős személyi szolgáltatás, biztosítási díj, máshova nem sorolt kormányzati szolgáltatás exportjának bevétele, százalékos arány.

6. ábra: A külföldi közvetlen beruházások értéke irányok* szerint Ausztriában, 2006–2017, millió EUR

*A kiáramló (aktív) és beáramló (passzív) külföldi beruházás értéke.

Österreich - Direktinvestitionen mehr als verdoppelt

milliárd EUR, ebben a hollandiai (30), a németországi (27), a csehországi (14) és a luxemburgi (11 milliárd EUR) ügyletek aránya a legnagyobb. Mintegy 64 milliárd EUR értékű működő tőke áramlott Ausztriából a

közép-kelet-európai országokba.

Az Ausztriába beáramló FDI értéke 2017-ben mintegy 155 (2006-ban 83) milliárd EUR, ennek nagyobb része a német (44) az orosz (27), az észak-amerikai (19),

az olasz (11) és az ázsiai (11 milliárd EUR) székhelyű befektetők ügylete. Az összes külföldi irányítású ausztriai társaság mintegy 600 ezer főt foglalkoztat.

A világ országaiból beáramló összes FDI állományából Ausztriáé a legnagyobb arány Szlovéniában, Horvátországban és Macedóniában. A befektetési értékek globális rangsorában Ausztria a 2. Szlovákiában, Szerbiában, Bulgáriában, a 3. Magyarországon és Romániában, a 4. Csehországban.

TÁRGYSZAVAK: globális gazdasági teljesítmény, indikátor, export, külföldi közvetlen beruházások, (FDI), nemzetközi összehasonlítás, Ausztria, 2005–2060

NÁDUDVARI ZOLTÁN

108/2019

Az ipar szerkezetváltozása a digitalizálás kor- szakában

Michael Grömling: Industrieller Strukturwandel im Zeitalter der Digitalisierung
ifo Schnelldienst, 2019. 15. sz. 8–12. p.

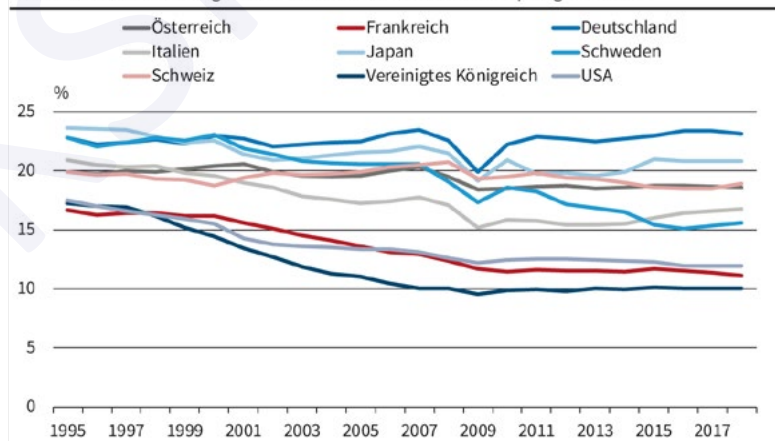
URL: http://www.ifo.de/DocDL/sd-2019-15-2019-08-08_6.pdf

A nyugatnémet szövetségi tartományok ipara állította elő az 1965. évi hozzáadott érték több mint 40%-át, az 1991. évi részesedés 29%, az 1995. évi csak 23%. A németországi ipari ágazatokban 1995-ben 8 millió (1991-ben 10 millió) főt foglalkoztattak. A többi fejlett piacgazdaságban is növekedett a szolgáltató ágazatok

részesedése a bruttó hozzáadott értékben és csökkenő tendenciájú az ipari ágazatok aránya. (1. ábra)

A nem kormányzati vállalatok kutatási-fejlesztési (K+F) ráfordításának összes értékében az ipari ágazatok részesedése Németországban (85%) és Japánban (87%) lényegesen nagyobb, mint például a brit (39%),

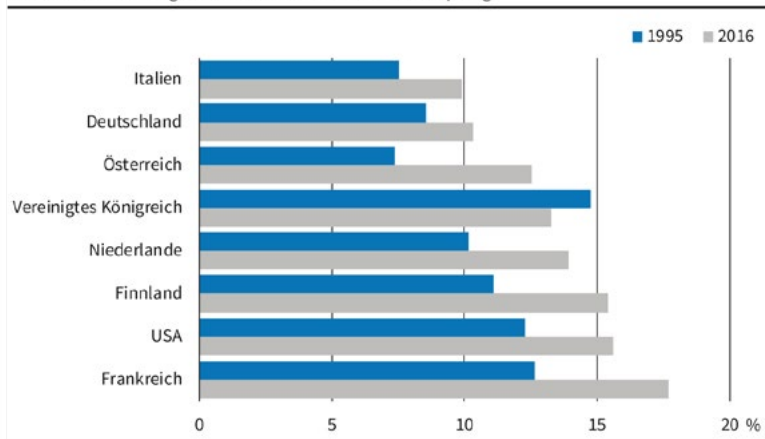
Industrieanteile im internationalen Vergleich
Anteil der Industrie an der gesamtwirtschaftlichen Bruttowertschöpfung in Prozent

1. ábra: Az ipari ágazatok részesedése a bruttó hozzáadott értékben országok* szerint, 1995–2018, százalék (nemzetgazdasági ágak összesen = 100)

*Balról jobbra: AT, FR, DE, IT, JP, SE, CH, UK, US ipari teljesítményének százalékos részesedése.

Intangible Investment im internationalen Vergleich
Investitionen in Intangibles in Prozent der Bruttowertschöpfung

2. ábra: Az immateriális javak értékaránya országok* szerint, 1995, 2016, százalék (bruttó hozzáadott érték = 100)

*Rangsor a 2016. évi immateriális beruházások százalékos aránya szerint: IT, DE, AT, UK, NL, FI, US, FR bruttó hozzáadott értéke = 100.

a francia (51%), az osztrák (62%) gazdaságban, vagy az Amerikai Egyesült Államokban (66%). A német áruexport a kivitel összes értékének mintegy 83%-át adja, és ezen belül meghatározó az ipar termékeinek aránya.

A gazdaság nemzetközi versenyképességének több indikátora érhető el, többek között az Európai Unió rangsoroló mutatója az országok digitális fejlettsége szerint (Digital Economy and Society Index – DESI), itt Németország a 28 tagállam közül a 12. Felmérték a kis- és közepes vállalatok (KKV) felkészültségét a digitális átállásra, és Németországban mintegy 20% a felkészült KKV-k aránya.

A digitalizálás hatására a termelési folyamatok gyorsan változnak. Ezt jelzi az immateriális eszközök növekvő részesedése a beruházások értékében és aránya a nemzetgazdaság bruttó hozzáadott értékében. (2. ábra)

A szerző kiemeli az emberi tényezők szerepét a változási folyamatokban, ez összefügg a képzettségi szint növelésével és a humántőke fejlesztésével annak érdekében, hogy a szakmaszerkezet megfeleljen a digitalizált gazdaság új követelményeinek. Még kevés ismeret érhető el annak elemzéséhez, hogy a társadalom mennyire nyitott a digitalizálás várható előnyeinek érvényesítésére.

TÁRGYSZAVAK: indikátor, nemzetgazdasági ágak, innovációs forrás, nemzetközi összehasonlítás, immateriális eszköz beruházása

NÁDUDVARI ZOLTÁN

Vállalati adóztatás a globális gazdaságban

Corporate Taxation in the Global Economy. Szerk.: Vitor Gaspar – Rhoda Weeks-Brown. Washington, 2019, International Monetary Fund. 1–86. p.

URL: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/PP/2019/PPEA2019007.ashx>

Az adóbevételek becsült globális kiesése a 2013. évi GDP közel 1%-ának megfelelő az OECD-országokban és mintegy 1,4%-a a nem OECD-térségben, a profit nemzetközi vándorlásából adódóan. (1. ábra)

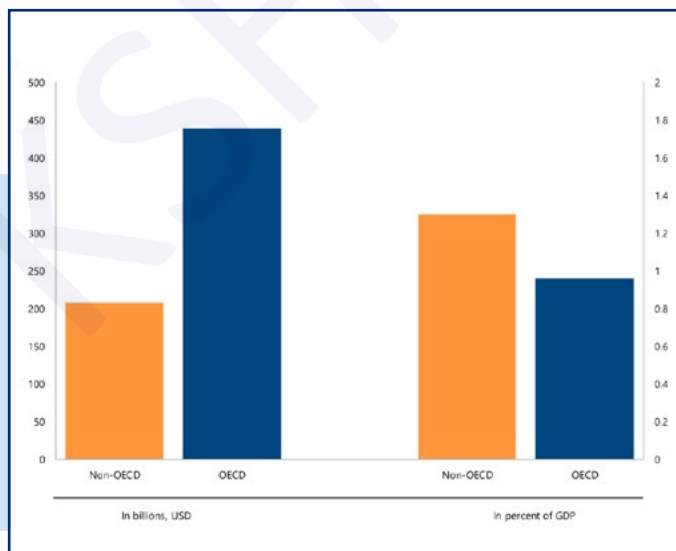
A be nem fizetett vállalati jövedelemadó (corporate in cometax – CIT) rátájára eltérő módszerű becslések jelentek meg a fejlett gazdaságok 2012., illetve 2015. évi adatai alapján. A külföldi közvetlen beruházások (foreign direct investment – FDI) globális értékének mintegy 40%-a az ún. speciális rendeltetésű gazdasági egységekbe (special purpose entities) áramlik. A globális csoport adótervezéssel csökkentheti a profitját terhelő viszonylag nagy belföldi közterheket.

Az FDI kiáramlásában különösen vonzó az OECD jegyzékében felsorolt adófennhatóságok, valamint fejlődő és átmeneti piacgazdaságok, ahol az adóterhek lényegesen alacsonyabbak, mint a befektető (végső haszonélvező) adóalany külföldi székhelyén. A világ nyolc adóparadicsoma (tax haven) együtt legalább 85%-kal részesedik a vállalati jövedelmet terhelő adó elkerülésének globális értékében.

Országok	2012	2015	2015
	évi be nem fizetett vállalati jövedelemadó rátája, százalék*		
Kanada			9
Franciaország	23	6	21
Németország	28	2	28
Olaszország	16	6	19
Japán	18	3	6
Egyesült Királyság		12	18
Amerikai Egyesült Államok	26	15	14

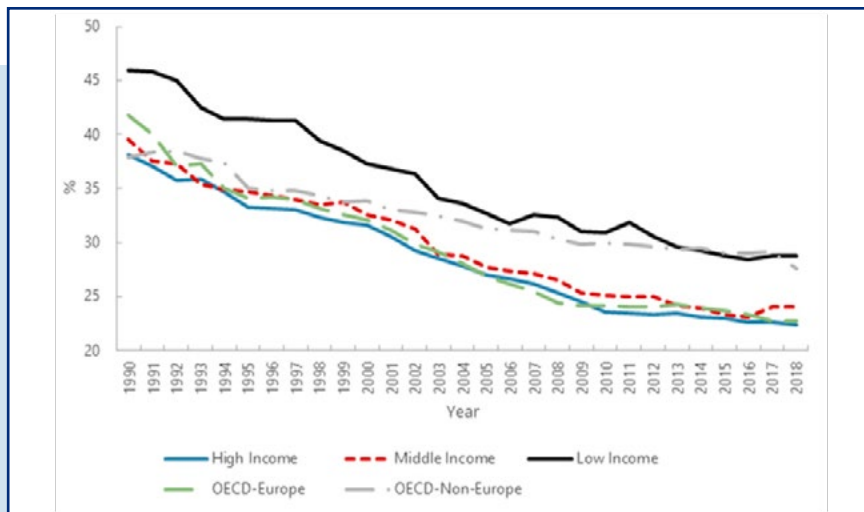
1. táblázat: A költségvetés kieső vállalati jövedelemadó bevételeinek becsült* rátája országok szerint, 2012, 2015 (százalék)

*A be nem fizetett vállalati jövedelemadó becslései egymástól eltérő módszerrel készültek, a táblázat forrása és a megjelenés éve: 2012-re Clausing (2016), 2015-re a kisebb arány Beer&de Mooij&Liu (2019), a nagyobb arány Tørsløv&Wier&Zucman (2018).

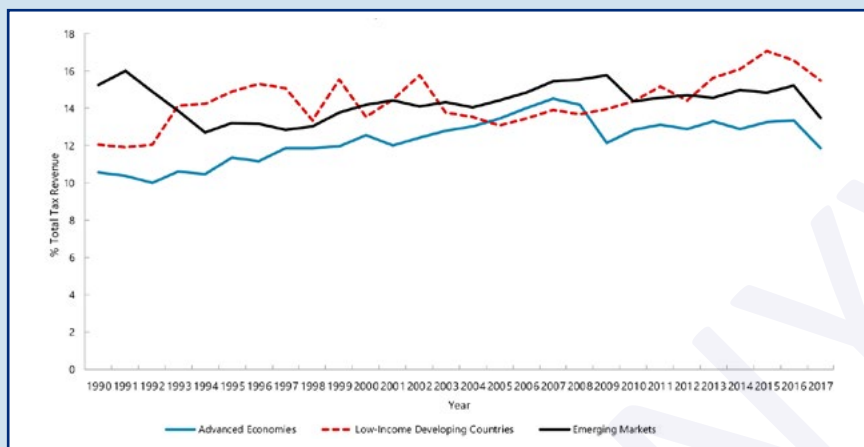
1. ábra: A költségvetés kieső adóbevételeinek globális értéke (milliárd USD) és átlagos aránya (százalék, GDP = 100) térségek* szerint, 2013

*A bal oldali diagramok értékben, a jobb oldaliak a GDP százalékában az OECD- és a nem OECD-országok átlagaként.

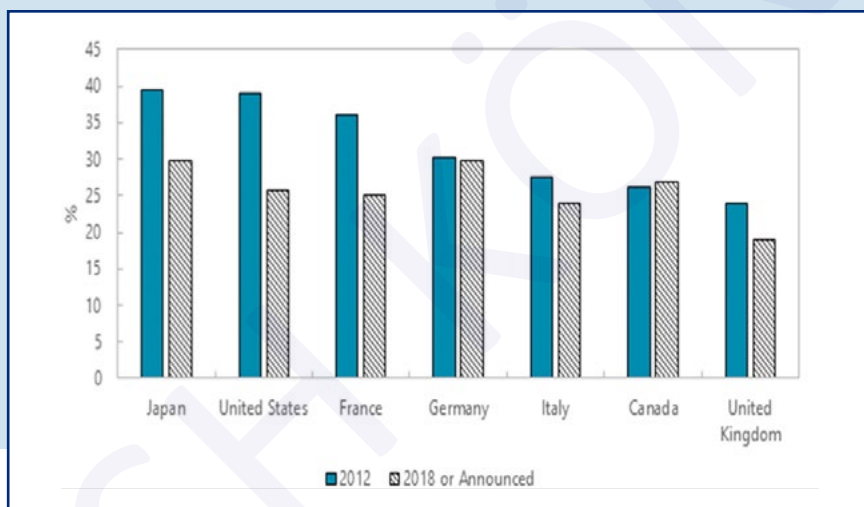
2. ábra: A vállalati jövedelemadó törvényben előírt mértéke térségek* szerint, 1990–2018, százalék

*A százalékos adókulcs az országok csoportjaiban: magas, közepes és alacsony jövedelmű térségekben, az európai OECD- és nem OECD-országokban.

3. ábra: A vállalati jövedelemadó aránya térségek* szerint, 1990–2018, százalék (összes költségvetési bevétel = 100)

*Az IMF módszertana (World Economic Outlook – WEO) szerinti térségek: fejlett gazdaságok (Advanced Economies), alacsony jövedelmű fejlődő országok (Low-Income Developing Countries), feltörekvő piacgazdaságok (Emerging Markets), a természeti kincsekben gazdag országok nélkül.

4. ábra: A vállalati jövedelemadó törvényben előírt mértéke országok* szerint, 2012, 2018, százalék

*A százalékos adókulcs 2012. évi rangsorral, az országok: JP, US, FR, DE, IT, CA, UK.

A be nem fizetett vállalati jövedelemadók becsült globális aránya (súlyozás nélkül) mintegy 5%, azonban a megfigyelt vezető gazdaságokban ennél lényegesen magasabb. (1. táblázat)

A vállalati jövedelemadó adótörvények szerinti kulcsa csökkenő tendenciájú. Számottevő maradt azonban a különbség a földrajzi térségek fejlettségi szintjével összefüggésben. (2. ábra)

Összehasonlították a vállalati jövedelemadók részesedését a fejlett, az alacsony jövedelmű fejlődő,

valamint a feltörekvő gazdaságok összes költségvetési bevételeinek forrás szerinti összetételében. (3. ábra)

A megfigyelt fejlett gazdaságok a kisebb adókulcs révén szándékoznak visszaszorítani az adó elkerülését. A vállalati jövedelemadó kulcsának csökkenő tendenciája összefügg a keletkező profit mint adóalap nemzeti elszámolásával, a kormányzat feladatait fedező források igényével, továbbá a fogyasztást terhelő jövedeki, általános forgalmi és egyéb termékadók részesedésével a kormányzat összes bevételében.

Industry Sector	Number of Companies (1)	Share of Fixed Assets (%) (2)	Share of EBT (%) (3)	RoR (%) (4)	Mark-up (%) (5)
Agriculture, Forestry and Fishing	26	0.1	0.1	12	8
Construction	296	2.4	2.2	14	7
Finance, Insurance and Real Estate	1,057	8.8	19.8	32	15
Manufacturing	2,689	29.1	38.9	14	13
Mining	222	9.0	5.3	6	17
Retail Trade	612	4.4	5.0	13	6
Services	726	4.9	8.8	22	18
Transportation, Communication, Utilities	1,161	38.1	16.4	5	15
Wholesale Trade	699	2.2	3.5	20	4
Average, unweighted				15	12
Average, weighted				12	13

2. táblázat: A jövedelmezőség mutatói* gazdasági ágak** szerint a globális vállalati mintában, 2017

*A globális minta ágazati szerkezete (a vállalatok száma), az állóeszközök értékének (%) és az adózás előtti eredményeknek (EBT,%) az ágazati megoszlása, eszközmegtérülési ráta (RoR, %), árbevétel arányos eredmény (markup, %) nemzetgazdasági ágak szerint.

**A minta ágazatai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat; építőipar; pénzügyi és ingatlanügyi vállalat; feldolgozóipar; bányászat; kiskereskedelem; egyéb szolgáltató ágazatok; közmű, szállítás, kommunikáció ágazatai; nagykereskedelem. Vonal alatt a globális minta vállalati jövedelmeinek súlyozatlan és súlyozott átlaga (%).

A vállalati jövedelemadó 2018. évi kulcsa rendszerint kisebb, mint például a 2012. évi, azonban a költségvetési bevételek az adóalap meghatározásától is függenek. (4. ábra)

A szerzők elemzik a vállalatcsoportok közzétett pénzügyi beszámolóit. A világ legnagyobb cégeinek adózási gyakorlatát a beszámolóik konszolidált adóalapjának tételeivel mutatják be, egy közel hatezer céget tartalmazó minta 2017. évi adataival.

Az adóalap elszámolásának induló adata a gazdasági egység éves működési eredménye, ezen belül a piaci ár és a határkötség különbsége (markup). Az adóalapként bevallott eredmény számviteli kimutatása tartalmazza a befektetett tárgyi és immateriális eszközök megtérülési rátáját (rate of return – RoR). A vállalat adóalapja negatív nettó profitot is kimutathat, ahol az elszámolt tőkeköltségek meghaladják a működés tárgyevi eredményét.

Az átlagosnál nagyobb az eszközmegtérülés (RoR), valamint az árbevétel arányos jövedelem százalékos mértéke a 2017. évi globális minta szolgáltató vállalatai körében. (2. táblázat)

A nullánál kisebb reziduális profit¹ gyakorisága a globális vállalati mintában

- 5%-os elvárt eszközmegtérülési ráta (RoR) esetén mintegy 16%, illetve
- 4%-os elvárt árbevétel arányos jövedelemnél (markup) 25%.

A negatív reziduális profit előfordulásának gyakorisága 32%, illetve 44% a teljes vállalati minta átlagos szintjeihez (12%, illetve 13%) mért elvárt megtérüléssel.

TÁRGYSZAVAK: adóztatás, vállalat, adóalap, adóelkerülés, költségvetés bevétele, hatásvizsgálat, nemzetközi összehasonlítás, G20/OECD BEPS projekt,² 1990–2018

NÁDUDVARI ZOLTÁN

¹ A rendelkezésre álló profit számításaiban a vállalkozás tőkeköltségei csökkentik az adózás utáni jövedelmet. Elterjedt bruttó jövedelmezőségi mutató: a vállalat működési eredménye a kamat, az adó, az értékcsökkenés, az eszközökre elszámolt amortizáció levonása előtt (earnings before interest, taxes, depreciation, and amortization – EBITDA).

² BaseErosion and Profit Shifting Project (= BEPS Project).

A csoport profitfelosztási módszerének alkalmazása az Európai Unióban

The Application of the Profit Split Method within the EU. Szerk.: Konstantin Lozev – Mauro Faggion – Ioanna Mitroyanni. Brussels, 2019, EU Joint Transfer Pricing ICING Forum (JTPF), 1–21. p.

URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/report_on_the_application_of_the_profit_split_method_within_the_eu_en.pdf

A globális értéklánc csoporton belüli árképzésének OECD-irányelve¹ ismerteti a transzferár meghatározásának nemzetközi standardoknak megfelelő módszertanát, ezen belül a viszonyítások adatköreit. Az Európai Unió tagállamai a tanulmányban bemutatott módszertanra alapozva alakítják ki a vállalati kalkulációk tartalmát és azok ajánlott számviteli hátterét.

Az árképzés egyik hatósági ellenőrzési kerete a hasonló rendeltetésű „helyettesítő” termék, szolgáltatás nemzetközi árszintjének közvetlen összehasonlítása, például az energiahordozók, tőzsdecikkek, szabványos tömegárúk esetén. Ahol egyedi a termék, szolgáltatás, ott a csoport kapcsolt vállalatai kiegészítő információkkal alapozzák meg a transzferárak dokumentálását. Az Európai Unió egységes irányelve szerint végezhető a csoport konszolidált működési eredményének vállalatok közötti felosztása.

A nemzeti adóhatóság ellenőrzi az áralkulációk bizonylatait. Jogkövetkezménye van a mulasztásnak, a szabálysértésnek. Azért szabályozott a vállalatcsoport konszolidált működési eredményének a kapcsolt vállalatok (associated enterprises) közötti felosztása, mert ez lényeges tétel a nemzeti adóalap levezetésében. A multinacionális vállalatcsoport anyacége (parent company of the MNE group) a közzétett éves beszámolójában ismerteti a számviteli adatok összefoglalását.

¹ A 2015 BEPS *Reports on Actions 8-10* című dokumentum szerint összeállított és 2017-ben aktualizált irányelv. Forrás: OECD *Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2017*. Elérhető: <https://www.oecd.org/tax/transfer-pricing/oecd-transfer-pricing-guidelines-for-multinational-enterprises-and-tax-administrations-20769717.htm>.

A tanulmány a tárgyidőszakban keletkezett profit csoporton belüli felosztásának egységes, átlátható módszerét (profit split method – PSM) ismerteti. A csoport számviteli politikája mutatja be az alkalmazott módszert és annak dokumentált forrásait.

A csoport kapcsolt vállalatai alapesetben a hozzáadott értékeik, a felhasznált eszközeik, a kockázatvisselésük vagy más hozzájárulásuk szerint részesedhetnek a végtermék piaci árbevételéből és a konszolidált nyereségből.

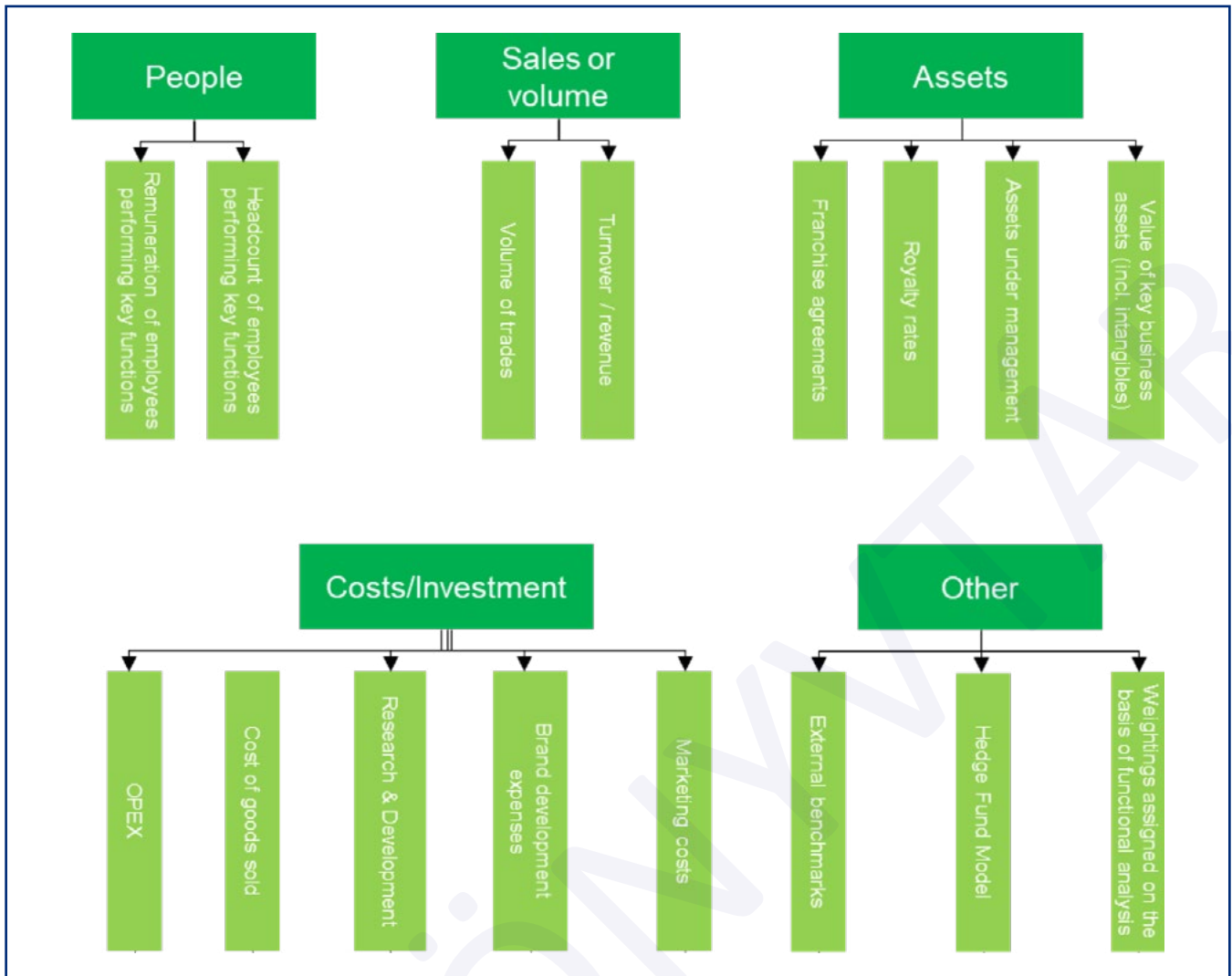
A tanulmányban táblázatok tartalmazzák az összehasonlított következő fontosabb módszerek előnyeit és hátrányait:

- A. felosztás a helyi létszám vagy munkajövedelmek szerint (People-based factors)
- B. felosztás a kapcsolt vállalatok kibocsátása (árbevétele, természetes mértékegysége stb.) alapján (Sales/volume based factors)
- C. felosztás a felhasznált helyi eszközök jellemzői alapján (Asset-based factors)
- D. a helyi költségekre alapozott felosztás (Cost-based factors)

A realizált eredmény felosztására az előbbieken túlmenő tényezők is alkalmazhatók, a csoport irányítójának döntése szerint. (1. ábra)

Viszonylag egyszerű az elszámolás, ha a csoport konszolidált eredménye főként a kapcsolt vállalatok létszáma, munkajövedelme szerint keletkezik és kevés a nem termelő foglalkoztatott, a kifizetett munkajövedelmek kifejezik a hozzáadott értékhez való helyi hozzájárulást is.

Az eredmény felosztására általánosan elfogadott a kapcsolt vállalatok kibocsátása, piaci árbevétele,

1. ábra: Az eredmény felosztásának tényezői* a csoport kapcsolt vállalkozásainak felmért adatai szerint

*Az ajánlott felosztási eljárások a módszertan ajánlott tényezőivel: a felső sor bal oldalán a foglalkoztatottakat és a kifizetett munkajövedelmet, jobb oldalán a számviteli működési költségét, beruházásait, K+F ráfordításait, iparjogvédelmi, marketingkiadásait veszik alapul; az alsó sor bal oldalán a piaci árbevétel, illetve a kibocsátás volumene, a középső csoportban a felhasznált pénzügyi és immateriális eszközök, a jobb oldalon egyéb összehasonlítható mennyiségek és modellvizsgálatok szerinti elosztás ajánlott.

árforgalmi teljesítménye stb., és azok rendszerint további tényezőkkel kombinálva elemezhetők. Ilyen kiegészítő stratégiai tényező vonatkozhat például a termék és szolgáltatás minőségi jellemzőire, a helyi kutatási és fejlesztési (K+F) hozzájárulásra stb..

Az alkalmazott üzemgazdasági kalkuláció elszámolja a felhasznált tárgyi és immateriális eszközök

(intangible asset) befektetéseinek megtérülését is. A csoport eredményfelosztása alapul veheti az alkalmazott szabadalmak, védett eljárások (know-how) eszközértékeit is, továbbá a kapott jogdíjakat (royalty rates, franchise fees).

A realizált működési eredmény csoporton belüli felosztása történhet a kapcsolt vállalatok költségarányai szerint, az integrált (esetenként globális) értékelési folyamat elszámolásaival. Akkor ajánlott ilyen felosztás, ha a jövedelmet termelő helyi vállalati teljesítmények és a keletkezett helyi termelési költségek igazoltan összefüggnek egymással.

TÁRGYSZAVAK: vállalatcsoport, működési eredmény, számviteli eljárás, pénzügyi beszámoló, kapcsolt vállalat, nemzeti adólap, transzferár dokumentációja

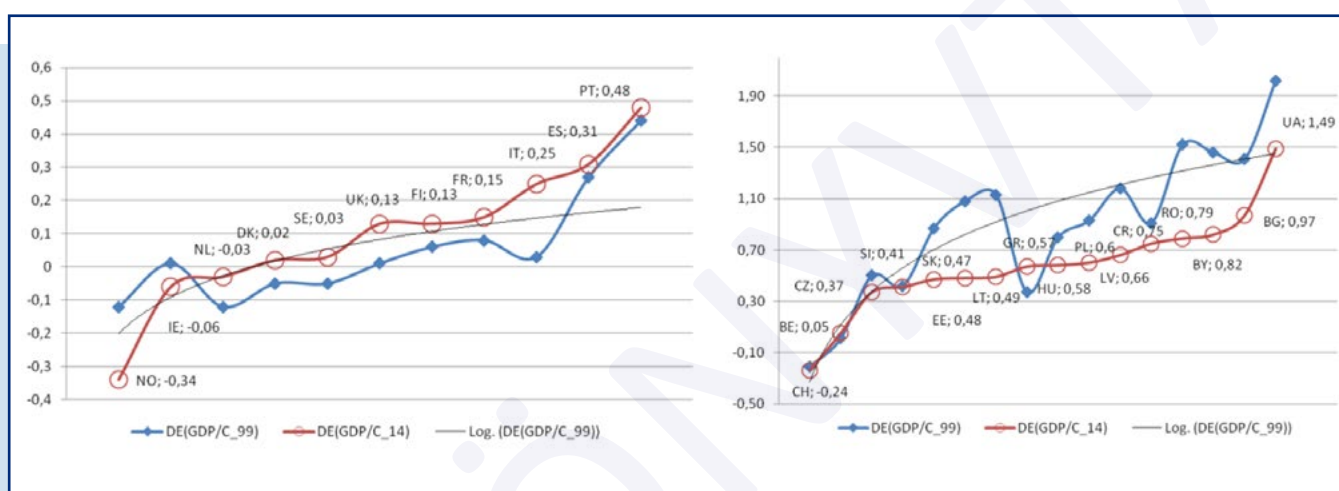
NÁDUDVARI ZOLTÁN

111/2019

A kelet-európai térség értékei, intézményei, gazdasági növekedése

Gylfi Zoega – Edmund S. Phelps: Values, institutions and the rise of Eastern Europe
Economics of Transition and Institutional Change, 2019. 1. sz. 247–265. p.

DOI: [10.1111/ecot.12194](https://doi.org/10.1111/ecot.12194)

1. ábra: Az egy lakosra jutó nemzeti GDP (GDP/c) reálértékének elmaradása* Németország színvonalától, 1999, 2014, index (Németország = log1,00)

*Az ábrát az ismertető készítette a cikk táblázatának adataiból. Az európai országok kétbetűs

azonosítással. Bal oldalon a fejlett, jobb oldalon a felzárkózó európai nemzetgazdaságok, továbbá Svájc (CH) és Belgium (BE), a 2014. évi reálértékek távolsága szerinti rangsorral. A fejlettség rése (gap) nullánál kisebb, ahol a GDP/c indikátor nagyobb, mint Németorszáé (CH, BE).

A vizsgált összesen 37 európai ország fejlettségi „rése” (gap) összefügg az egy lakosra jutó bruttó hazai termék reálértékének (real GDP per capita – GDP/c) mutatójával, a bázisként választott Németorszáéhoz viszonyítva. A szerzők a konvergencia ütemét az 1999. és 2014. évi távolság különbségeként¹ számítják. (1. ábra)

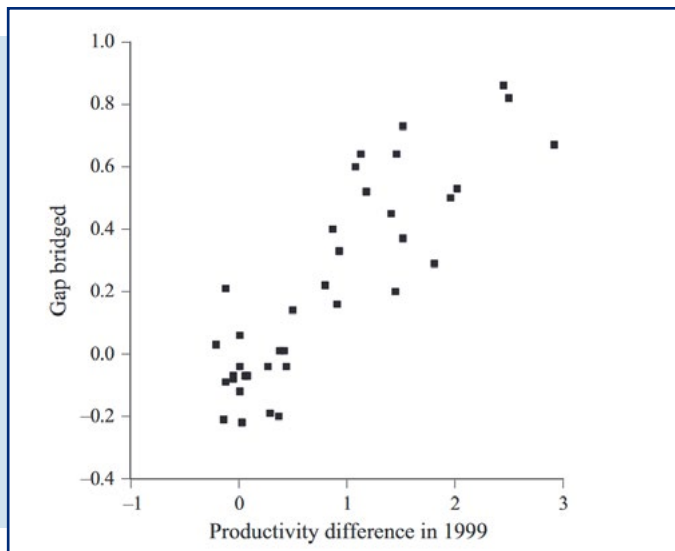
¹ Forrás: Penn World Table 9.0; Elérhető: <https://fred.stlouisfed.org/categories/33402>. A pozitív százalékos „rés” (gap) Moldova viszonyzáma szerint a legnagyobb (2014-ben 226%), a negatív százalékos távolság azt jelzi, hogy ennyivel alacsonyabb ez az indikátor, mint Németorszáé, például Norvégia esetén 2014-ben 34%.

Négy európai nemzetgazdaság (NO, CH, IE és NL) indikátora nagyobb, mint Németorszáé. A bal oldali ábrán levő fejlett országok többsége esetén nagyobb volt az egy lakosra jutó GDP távolsága 2014-ben, mint az 1999-es rés, és Olaszország (IT) indikátora romlott a legnagyobb ütemben.

A jobb oldali ábra rangsort mutat a vizsgált közép-kelet-európai és balti (EE, LT, LV) új tagállamok 2014. évi távolsági mutatóira, az 1999. évi (válság előtti) réssel összehasonlítva. Az ukrán gazdaság (UA) rése 2014-ben kisebb, mint 1999-ben, de még mindig 149%.

A 37 vizsgált nemzetgazdaság relatív fejlettsége nagyrészt magyarázza a Németorszáéhoz mért rés

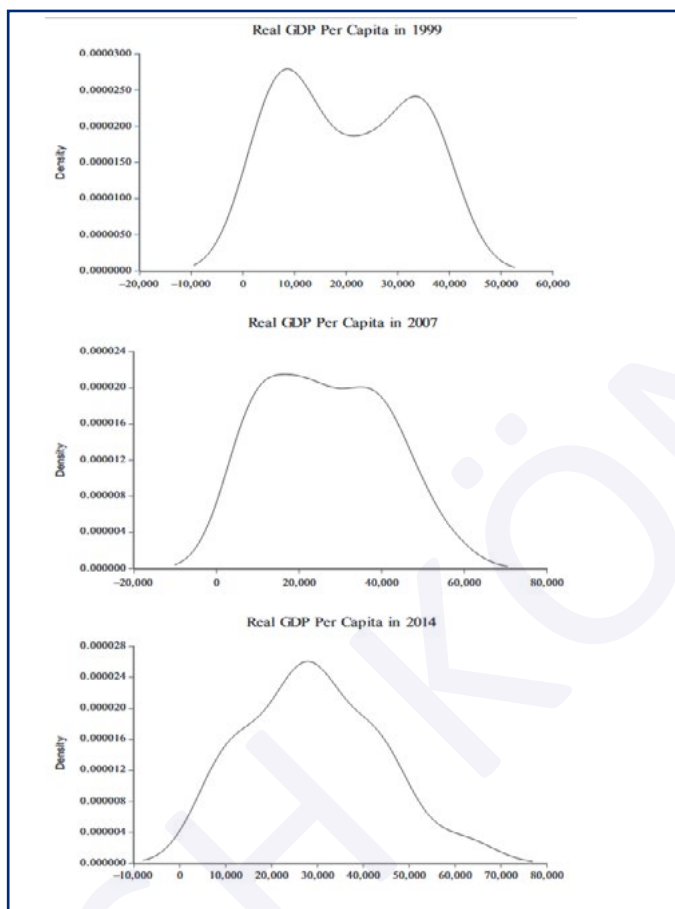

2. ábra: Összefüggés a nemzetgazdaság 1999. évi relatív termelékenységi szintje (x tengely*) és az egy lakosra jutó nemzeti GDP (GDP/c) reálértékének felzárkózási üteme (y tengely**)

*Németország 1999. évi GDP/c indikátora a nagyobb, ahol pozitív a termelékenység különbsége.

**A nullánál nagyobb felzárkózási mutató (gap bridged) jelzi a Németországhoz mért rés csökkenését 1999 és 2014 között.

3. ábra: A teljesítménymutatók* közeledésének alakulása 1999, 2007, 2014 (y tengely, relatív gyakoriság)

*Az egy lakosra jutó GDP két modulusú a normalizált 1999. évi gyakorisági adatok szerint, a 2014. évi sűrűségfüggvénnyel csak egy modulusú, 32 ezer USD/fő értéknél. A 37 megfigyelt adat közül a legnagyobb 1999-es érték egy főre 50 ezer, ez 2007-ig 70 ezer, 2014-ig 80 ezer USD/fő értéket ért el.

1999 és 2014 közötti változását. A közeledés rendszerint gyorsabb, ahol az 1999. évi indikátor (GDP/c) viszonylag alacsony (nagyobb réssel), főként a kelet-európai és balkáni átmeneti gazdaságok esetén. (2. ábra)

A Németországhoz mért konvergencia másik szignifikáns magyarázó tényezője a 37 ország intézményeinek kategóriája. Figyelembe vett tényező az euróövezeti tagság (Eurozone countries), az Európai Unióhoz tartozás, illetve ezek hiánya a piacgazdaságra újonnan áttérő közép-kelet-európai és más felzárkózó nemzetgazdaságok (post-communist countries) körében.

Az egykori tervgazdaságú új uniós tagállamok felzárkózása – az 1. ábra szerinti nagyobb ütemekkel – összefügg a külföldi közvetlen beruházásokkal (foreign direct investment – FDI), valamint az uniós strukturális alapok (structural funds) beáramló támogatásaival, a gazdasági szerkezet korszerűsítésével. A közép-kelet-európai új tagállamok 2007 és 2014 között a GDP átlagosan 14,8%-át kapták az uniós strukturális alapokból, a támogatás Magyarország (22,9%), Litvánia (18,2%), Észtország (16,6%) és a Cseh Köztársaság (15,9%) esetén volt a legnagyobb arányú.

A kifejezetten gazdasági magyarázó tényezők mellett figyelembe vették a társadalmi érték,¹ a gyermek és szülő közötti viszony nemzeti sajátosságait. A 37 vizsgált európai országból 25 véleménykutatási eredményeit értékelték, ahol a fontosabb kérdések a felzárkózási folyamatokkal összefüggésben a következők:

¹ Forrás: *European Values Study in 1999 és EVS 2008 - Variable Report Integrated Dataset Documentation release 2016/04/15*. Elérhető: <https://europeanvaluesstudy.eu/methodology-data-documentation/previous-surveys-1981-2008/survey-1999/>; <https://dbk.gesis.org/dbksearch/>.

- a család, valamint a köznevelés mennyire tekinti értéknek a gyerekek engedelmisségét, illetve független gondolkodását;
- mennyire tekintik lényegesnek munkalehetőség elérését, az erre való egyéni képességeket;
- mennyire lényeges a munkahelyen az egyén kezdeményezése;
- előnyös-e a versengés az emberek számára.

Minél erősebb követelmény a gyerek engedelmissége, annál lassabb a termelékenység felzárkózása Németország szintjéhez, de a kapcsolat nem szignifikáns. Ahol gyakoribb a munkahelyi kezdeményezés, ott gyorsabb a felzárkózás és szignifikáns a pozitív összefüggés. Ahol a bérszínvonal magasabb, ott erősebb az ösztönzés a férfiak foglalkoztatásának nagyobb arányára, és ez gyorsítja a felzárkózást is.

Összehasonlították az egy lakosra jutó GDP 1999., 2007. és 2014. évi nemzeti szintjei átlagos növekedésének (average rate of growth of real GDP per capita)

megoszlását, és a sűrűségfüggvény változása az időben szemlélteti a megfigyelt 37 európai ország konvergenciáját. (3. ábra)

A megoszlás bal oldalán vannak a legszegényebb európai országok (a teljesítmény növekvő sorrendjében): Moldova, Örményország, Georgia, Ukrajna, Albánia, Bosznia-Hercegovina, Románia, Montenegró és Belarusz. Bár a 2014. évi sorrend kissé eltér ettől, a piacgazdaságra áttérő szovjet és jugoszláv utódállamok teljesítménye a legkisebb.

TÁRGYSZAVAK: egy lakosra jutó GDP, európai országok, konvergencia üteme, felzárkózás Németországhoz, intézmények, férfiak foglalkoztatási rátája, 1999, 2014

NÁDUDVARI ZOLTÁN

112/2019

Az Európai Unió új tagállamainak adóversenye

Askoldas Podvieszko – Lyudmila Parfenova – Andrey Pugachev: Tax Competitiveness of the New EU Member States

Journal of Risk Financial Management, 2019. 1. sz. 1–19. p.

DOI: [10.3390/jrfm12010034](https://doi.org/10.3390/jrfm12010034)

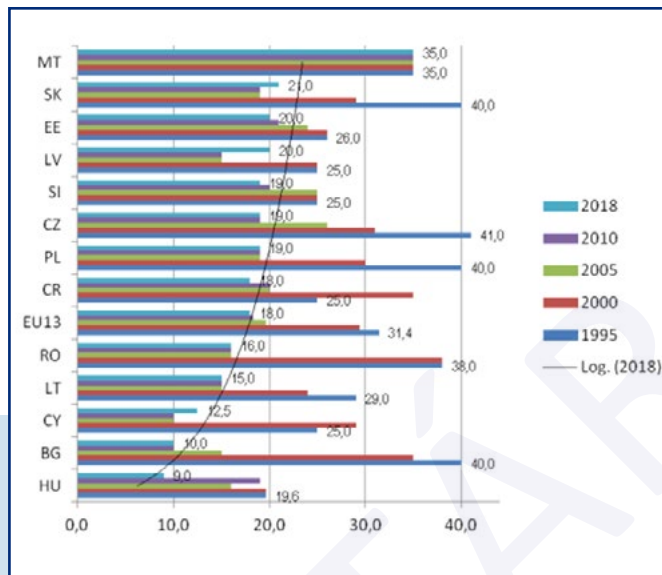
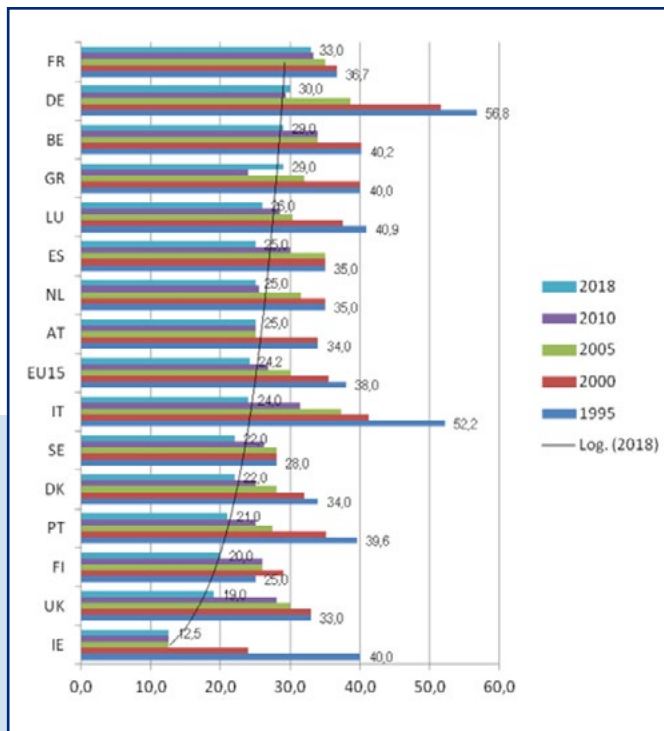
A adóztatás reformja több nemzetgazdasági tényező mérlegelésével valósítható meg. A globális adóverseny által indokolt és szuverén döntéssel megvalósítható adómérséklés egyik kedvezőtlen mellékhatása, hogy csökkenhetnek a társadalompolitikai célokra fordítható kormányzati források. A szerzők összehasonlítják az Európai Unió tizenöt korábbi, valamint tizenhárom új tagállama társasági jövedelemadóinak törvényes mértékeit az 1995 és 2018 közötti években. (1. ábra)

Az élénkülés időszakában, 2008 és 2018 között a tizenöt korábbi tagállam átlagos adómértéke 27,3%-ról 24,2%-ra, a tizenhárom új tagállamban 18,4%-ról 18%-ra csökkent. A tőketulajdonosok olyan tagállam-

mokba telepíthetik a jövedelemtermelést a globális adóverseny lehetőségeit kihasználva, amelyek – egyéb feltételeiket azonosnak véve – stabilan a legkedvezőbb törvényes adómértéket írják elő.

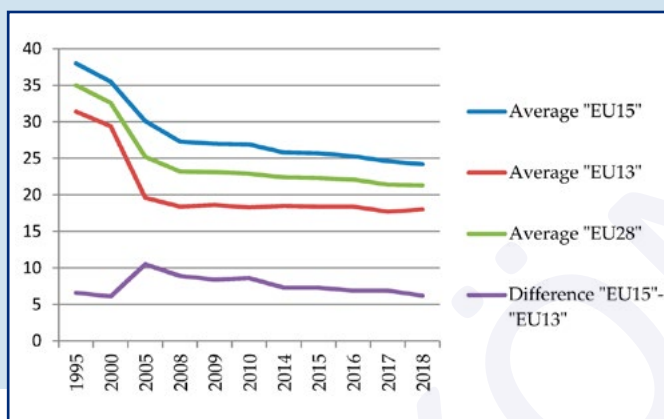
Az Európai Unió tizenöt korábbi tagállama közül az ír, tizenhárom új tagállama közül a magyar társasági jövedelemadó (corporate income tax) mértéke a legkisebb 2018-ban. A 28 tagállam átlagában is csökkenő tendenciájú az adómérték 1995-től. (2. ábra)

A tizenöt korábbi tagállam átlagos adómértéke több mint 10%-kal magasabb volt 1995-ben, mint a tizenhárom új tagállamban, e két csoport társasági jövedelemadói átlagának eltérése 2018-ban csak 6,2%.

1. ábra: A társasági jövedelemadó mértéke térségek szerint*, 1995–2018, % (adóalap = 100)

*Az ábrát az ismertető készítette a cikk adataiból. A tizenöt korábbi (EU15, bal oldali ábra) és a tizenhárom új (EU13, jobb oldali ábra) tagállam kétbetűs azonosítással, a 2018. évi adómérték szerinti rangsorral.

2. ábra: A társasági jövedelemadó átlagos mértéke térségek szerint* 1995–2018, % (adóalap = 100)

*A társasági jövedelemadó átlagos mértéke a tizenöt korábbi, a tizenhárom új és az összes tagállamban, eltérés a két csoport éves adómértékei között.

Az adóalanynak elemzi a jövőben várható jövedelemadó kockázatait. A döntések előkészítésének fontosabb paraméterei

- (i) az adóalap várható változásai;
- (ii) a kivetett adó mértékének várható változásai;
- (iii) az adó elkerülése például kisebb adóterhő helyre településsel,¹
- (iv) az elérhető adókedvezmény és -mentesség;
- (v) a jogalkalmazás fogyatékonysága, kisebb hatékonysága stb.

A vizsgált nemzeti adóztatás nemzetközi versenyképességének mérhető ismérvei rangsorolhatók. A bemutatott modellvizsgálatok paraméterei (a szakértők által adott súlyok átlagával):

1. a jövedelemadó százalékos mértéke (13,7)
2. a profitadó százalékos mértéke (18,0)
3. az adójogszabályban előírt befizetések gyakorisága (5,7)
4. az adóbevallás összeállításának időigénye (óra/év) (6,7)
5. az üzletkötés menete (Ease of doing business) (rangsor száma) (14,6)
6. a GDP átlagos évi növekedési üteme a 2009 és 2015 közötti időszakban (%) (11,8)
7. a munkaerő óraköltsége (EUR) (9,5)
8. az ország korrupciós indexe (20,0).

Az Európai Unió északi (svéd, litván), nyugati (német, francia), déli (spanyol, olasz), valamint új közép- és kelet-európai (lengyel, bolgár) tagállamainak itt említett ismérvei páronként összehasonlíthatók (multiple criteria decision-aid – MCDA) és megállapítható azok összefüggése a vállalati adóztatásuk nemzetközi versenyképességével.

¹ A rugalmasság tapasztalati mértéke (average tax-rate elasticity): a külföldi közvetlen beruházás a vizsgált tagállamokban átlagosan 3,3%-kal nő, ahol a társasági jövedelemadót 1%-kal csökkentik.

Nemzetgazdasági indikátor év, % (GDP = 100)	Észak-Európa		Nyugat-Európa		Dél-Európa		Közép-Kelet-Európa	
	SE	LV	DE	FR	ES	IT	PL	BG
Deficit vagy többlet, 2017	1,6	0,5	1,0	-2,7	-3,1	-2,4	-1,4	1,1
Adósságráta, 2017	40,8	39,4	63,9	98,5	98,1	131,2	50,6	25,6
Kormányzati kiadás, 2016	49,4	34,2	44,2	56,4	42,2	49,4	41,2	35,0

1. táblázat. Az elemzett nemzetgazdaságok fontosabb indikátorai térség szerint, 2016, 2017

A hatásvizsgálat átfogó nemzetgazdasági indikátorokat is figyelembe vett, főként a költségvetési deficit és a kormányzati adósság GDP-hez mért százalékos arányát az elemzett mintában és években. (1. táblázat)

A szerzők ismertetik az említett ismérvekre alapozott vizsgálat módszerét (simple additive weighting (SAW) method), a négy térséget tartalmazó preferenciák számításának eredményeit, az ellenőrzés eljárásait.

Közismert hatása a globális adóversenynek, hogy ahol csökkentik a társaságok adóterheit, ott többnyire csökken a költségvetés adóbevétele. A kisebb adóterhű tagállam vonzóbb lesz a külföldi működő tőke befektetésére, mint ahol az adó mértéke nagyobb. Főként a befektetés ösztönzése készítette a balti tag-

államokat és a 2004-ben, illetve 2007-ben csatlakozott egykori tervgazdaságokat, hogy csökkentsék a vállalatok adóterheit.

A költségvetés lemondhat adóbevételeinek egy részéről azzal a céllal, hogy ezzel is ösztönözze a működő tőke beáramlását a magasabb adóterhű tagállamokból. Mélyebb vizsgálattal megállapítható az összefüggés a globális adóverseny, valamint a tagállamok és fontosabb ágazataik elért gazdasági növekedése között. A szerzők az adóverseny egyes bemutatott ismérveinek (relatív) hatásait a tagállamok mérhető indikátorait összehasonlítva elemzik.

TÁRGYSZAVAK: adómérték, társasági jövedelemadó, nemzetközi összehasonlítás, Európai Unió tizenöt korábbi tagállama, Európai Unió tizenhárom új tagállama, 1995–2018

NÁDUDVARI ZOLTÁN

113/2019

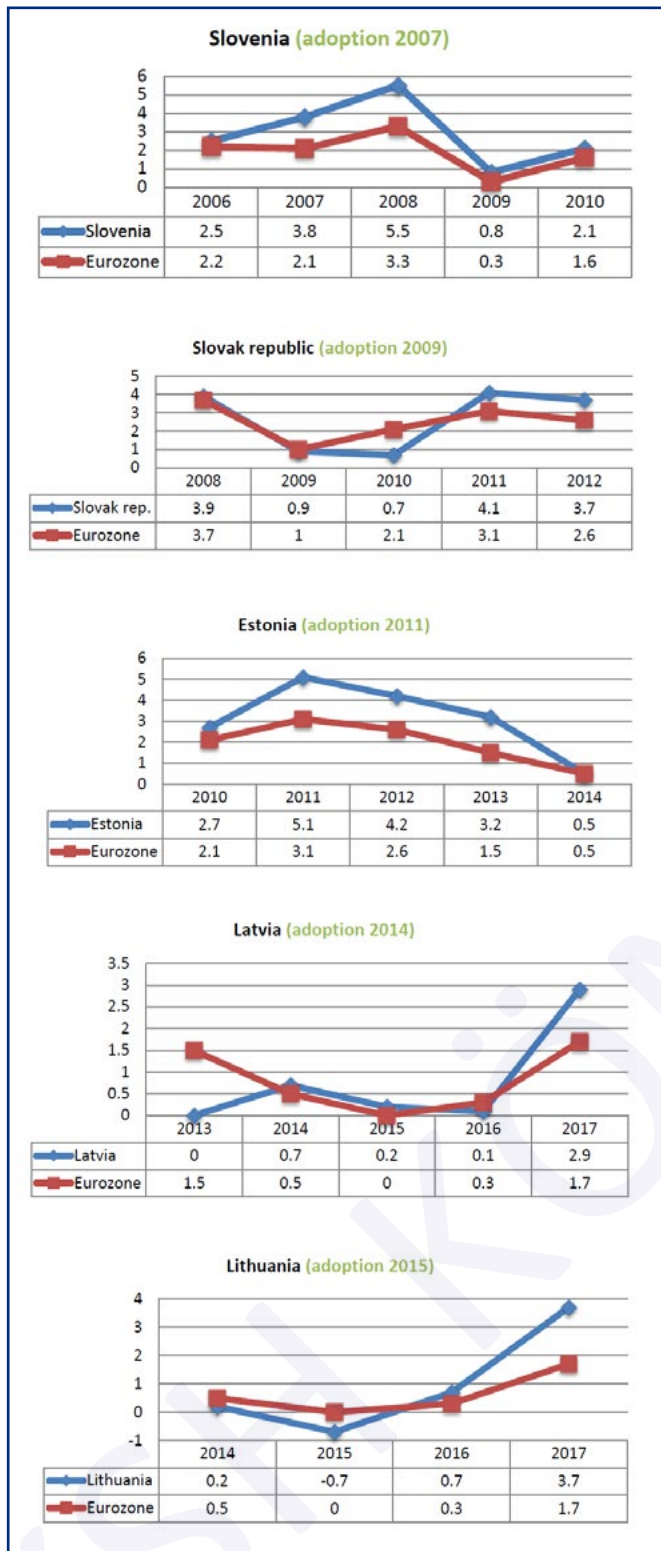
Mítosz vagy tény a magas inflációnak és az euró bevezetésének az összefüggése?

Yanko Ch. Hristozov: Does the Introduction of the Euro Lead to High Inflation? Myth or Fact? *Economic Archive*, 2019. 1. sz. 3–18. p.

URL: <https://dlib.uni-svishtov.bg/bitstream/handle/10610/4060/b983fa25e58b31321ac82af4f0345585.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

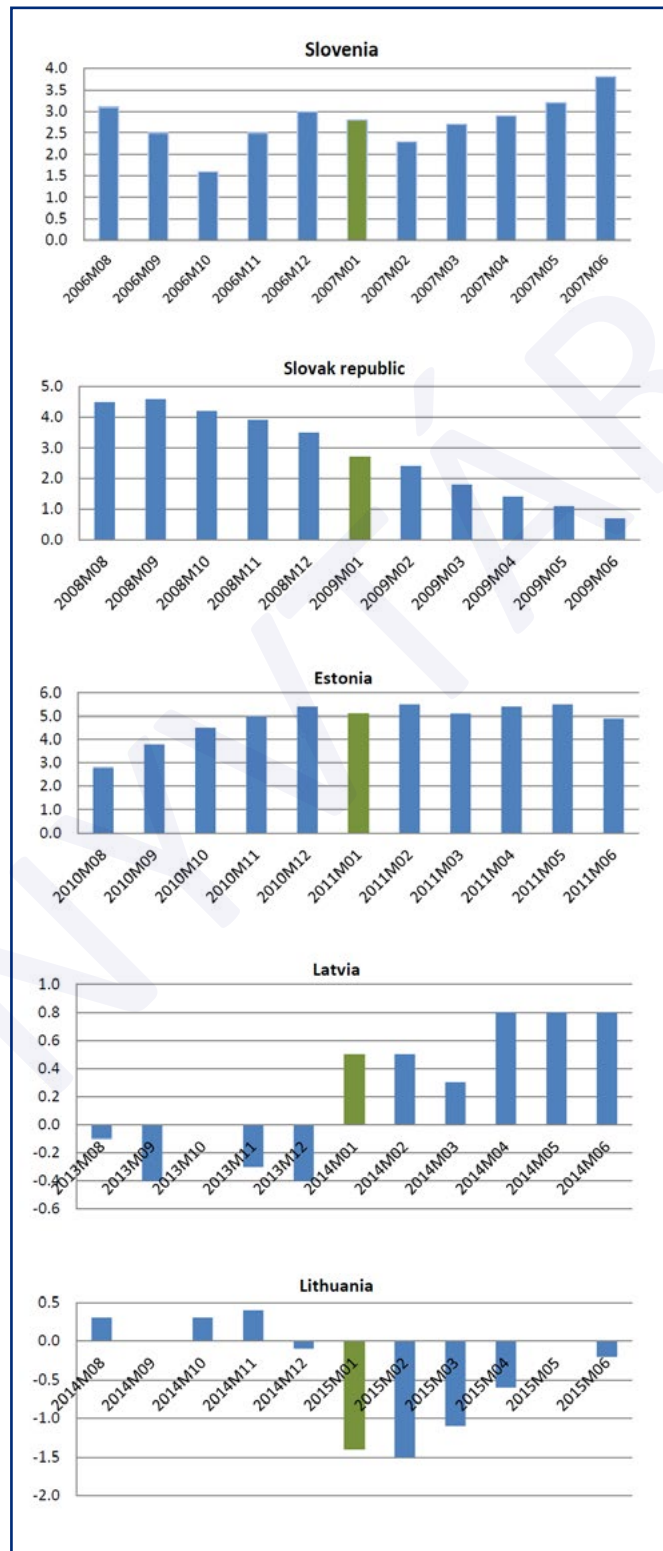
Az euróövezet 2007 után csatlakozó közép-kelet-európai és balti tagállamok harmonizált fogyasztóiár-indexei (Harmonised Indices of Consumer Prices –

HICP) a kezdeti növekedést követően néhány éves távon kevésbé térnek el az euróövezet egészének átlagos inflációs indexeitől. (1. ábra)

1. ábra: Az éves harmonizált fogyasztóiár-index (HICP) alakulása térségek* szerint, százalék (előző év = 100)

*A szlovéniai (2007), a szlovákiai (2009), az észtországi (2011), a lettországi (2014) és a litvániai (2015) csatlakozás utáni HICP-mutatósorozat az euróövezet tárgyévi inflációs adatával összehasonlítva. Az elemzés nem tartalmazza a ciprusi és a máltai éves, illetve évközi inflációs mutatók összehasonlítását.

2. ábra: A havi harmonizált fogyasztóiár-index (HICP) alakulása térségek* szerint, százalék (előző hónap = 100)

*Az euróövezetbe belépő Szlovénia (2007.01.), Szlovákia (2009.01.), Észtország (2011.01.), Lettország (2014.01.) és Litvánia (2015.01. hónap) HICP-mutatósorozata a tárgyhónapban.

Tagállam, az euró bevezetésének éve	A bevezetés utáni évek száma	Infláció 2007 és 2018 között	Infláció a bevezetés éve és 2018 között	Átlagos éves infláció 2007 és 2018 között	Átlagos éves infláció a bevezetés éve és 2018 között
Szlovénia, 2007	11	22,62%	22,62%	2,06%	2,06%
Szlovákia, 2009	9	20,78%	11,93%	2,31%	1,89%
Észtország, 2011	7	42,35%	15,05%	6,05%	3,85%
Lettország, 2014	4	44,82%	7,69%	11,21%	4,07%
Litvánia, 2015	3	40,80%	7,23%	13,60%	3,71%

1. táblázat: Halmazott és átlagos éves inflációs indexek a megfigyelt új tagállamok szerint (előző időszak = 100)

A megfigyelt öt nemzetgazdaság összehasonlított mutatósorozata az euró bevezetését megelőző tárgyév inflációs indexével kezdődik, majd az azt követő legfeljebb három tárgyévét tartalmazza.

A véleménykutatás¹ eredményei szerint az a közvélekedés, hogy az euró valuta bevezetése növeli a termékek, szolgáltatások fogyasztói árának színvonalát. Hét tagállam még megtartotta a korábbi nemzeti valutáját. Ott ezer megkérdezett közül a legtöbben Lengyelországban (76%), a Cseh Köztársaságban (72%), Bulgáriában (69%) és Horvátországban (68%) vélték úgy, hogy az euró valuta bevezetése növelheti az inflációt. Az ilyen szubjektív inflációs várakozás (rate of inflation perceived) aránya viszonylag kisebb Magyarországon és Romániában (53%) továbbá Svédországban (58%).

A cikk kifejti az árszínvonal növekedésének gyakori okait, például egyszeri hatás az euró fizetőeszközre való átállás járulékos ráfordítása a termelő és a kereskedelmi vállalatok körében, továbbá a nemzeti valutában közölt korábbi árak átszámításból adódó kerekítése az euró bevezetését követően.

A megfigyelt országok havi inflációs indexei is igazolják, hogy az euró bevezetése után néhány negyedéssel csillapodik a különbség a nemzeti árnövekedés és az euróövezet átlagos havi inflációs indexe között. (2. ábra)

A szerző ismerteti azokat a fontosabb globális és nemzetgazdasági folyamatokat, amelyek 2007 és 2017 között alakították a fogyasztói árak nemzeti színvonalát, azok hatása erősebb volt alkalmanként, mint az euró bevezetése az Európai Unió öt új tagállamában. Az átállást kormányzati és tájékoztatási akciók tették könnyebbé. Ilyen rendelkezés írta elő átmeneti időszakra a termékek és szolgáltatások kétféle árának egyidejű közlését a nemzeti és az euró valutában.

Megállapítható, hogy eltérően alakult a pénzügyi és az ingatlanügyi ágazatok árváltozása például a feldolgozóipar és más szolgáltató ágak inflációjától, ez összefügg az ágazatok sajátos nemzeti piaci folyamataival, a konjunktúra tényleges fellendülő és visszaeső ciklusaival.

Az importból beszerzett nyersanyagok, az energia árának változása is alakította a megfigyelt inflációs indexsorozatokat, a megfigyelt globális piaci hatások függetlenek az euró bevezetésétől. Egyes országokban a jövedéki adók növekedése is hatással volt az inflációs adatokra, de ez sem függ össze az euró bevezetésével.

A fogyasztók lényegesen gyakrabban vásárolnak a viszonylag olcsóbb közsükségleti termékekből. szolgáltatásokból, ahol a korábbi árak kerekítése aránylag nagyobb növekedést okozhat, mint a sokkal drágább, többévente beszerzett tartós javak esetén. Az öt új tagállam átlagos éves inflációs indexe 2007 és 2018 között, valamint az euró bevezetésének éve és 2017 között igazolja, hogy nem megalapozott az a közvélekedés, hogy a valutacsere számottevően növeli a fogyasztói árak színvonalát. (1. táblázat)

Az Európai Központi Bank és az Eurostat elemzői megállapították a teljes inflációs mutató összefüggését az öt új tagállam valutacseréjével. Minden mutatósorozat az árszínvonal tényleges csökkenését

¹ Forrás: Eurobarometer, Flash Eurobarometer 453: Introduction of the Euro in the Member States That Have Not Yet Adopted the Common Currency, 2017.

igazolja az euró bevezetésének időszakában, ez a változás (becsült árszintcsökkenésként) Szlovéniában és Észtországban -0,3, Lettországban -0,2, Szlovákiában -0,15, Litvániában -0,11 százalékpont. Figyelembe kell azt is venni, hogy Szlovéniában telt el a leghosszabb és Litvániában a legrövidebb idő az euró bevezetésétől számítva. A becslések során nehézséget okozhat, hogy sok más, erőteljesebb árnövelő hatás is érvényesült egyidejűleg a megfigyelt nemzetgazdaságokban.

TÁRGYSZAVAK: nemzeti valuta, euróövezet, infláció, Eurobarometer, HICP-index, Szlovákia, Szlovénia, Bulgária, Balti országok, nemzetközi összehasonlítás, 2007–2017

NÁDUDVARI ZOLTÁN

